

Mattsgården

Genomgång och identifikation av akuta åtgärder på ekonomibyggnaderna på Mattsgården, Singö socken, Norrtälje kommun, Uppland

Andreas Lindblad
Rapport 2007:27

Rapporten finns i PDF-format på adressen
stockholms.lans.museum

Sickla Industriväg 5B, 131 34 Nacka
Tel 08-586 194 00 Fax 08-32 32 72
Webb: stockholms.lans.museum

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Stockholm 2006

Innehåll

Uppdraget	6
Övergripande riktlinjer	7
Jordkällaren	9
Trösklogen med tröskvandringen	10
Ladugården	11
Svinhuset.....	12
Stallet	13

Uppdraget

Stockholms läns museum har fått i uppdrag av Singö hembygdsföreningen att genomföra en genomgång och identifikation av akuta åtgärder på ekonomibyggnaderna på hembygdsgården Mattsgården, Singö socken, Norrtälje kommun

Övergripande riktlinjer

Mattsgården 2007.

Grundregeln vid arbete med äldre byggnader är att ta hänsyn till byggnadens egna värden. Så lite som möjligt av byggnadens ursprungliga material bör bytas ut och det är viktigt att inga historiserande tillägg görs. Vid lagning av timmer ska enbart det som är dåligt tas bort, resten ska vara kvar och kompletteras. Det är svårt att avgöra hur mycket som måste åtgärdas när man väl börjar arbeta med en byggnad. Vissa delar kan se friska ut, men som är i så dåligt skick att de måste bytas ut helt. Fukten är dock det som är mest förödande för en byggnad, vare sig den kommer från ett läckande tak eller för att maken ligger direkt mot husets vägg.

De akuta åtgärder som generellt gäller för alla byggnaderna på Mattsgården är:

- Sly och äldre stubbar som skjuter skott ska inte stå nära husen. Rötter skadar husets grund och håller kvar fukt mot fasaden.
- Jord och löv ska inte ligga nära husets fasader. En förhöjd marknivå håller fukt och gör att fasaderna ruttnar.
- Några av taken har takpannor som ligger i liv med takfotsbrädan. Vid regn är det risk att vatten rinner längs väggen och sedan skvätter upp mot fasaden. Takpannorna som ligger ytters på takfallet bör dras längre ut från taket.
- Tätta tak är det som är viktigast på en byggnad. Ett läckage kan förstöra en byggnad väldigt snabbt. Byggnaderna på Mattsgården har en takkonstruktion med nockbrädor i stället för nocktegel. Det är viktigt att det är tätt. Om taken måste läggas om kan man ha olika taktegel på de två skilda takfallen.

- Flera av taken har mycket skräp av mossa halm etc som ligger mellan spåntaket och tegelpannorna. Detta ska rensas bort så att inte fukt ligger kvar i onödan.
- Marken vid husen ska inte luta mot fasaderna. Det är viktigt att det är luft under syllstocken och att den inte ligger direkt mot marknivån. På några av husen finns även äldre cementbruk som ligger direkt mellan timmer grundstenar. Cement håller kvar fukt som sedan går in i stommen.
- Traditionellt förekom hängrännor bara över ingångsdörren. I övrigt fick vattnet droppa fritt. För att få bort vatten och fukt från byggnaderna idag kan montera hängrännor av enklare typ på byggnaderna. Dessa ska i så fall inte vara av typen ”urholkad trädstam”.
- I flera av husen står mycket föremål längs med väggarna. På grund av detta kan man inte se och hålla koll på vad som händer med byggnaderna. Ta bort föremål och ha inte övermöblerat i husen.

Baksidan av ladugården har många av de problem som inte är bra för en byggnad:

- *En förhöjd marknivå med växlighet nära fasaden.*
- *Marken sluttar mot huset så att regn och fukt kommer rinner in.*
- *En större ask hänger över byggnaden och löv och dylikt ligger kvar på taket.*
- *I taket finns hål där regnet kommer in.*

Jordkällaren

Sly växer nära byggnaden.

Dräneringsröret leder in i källaren.

Vissa hörstenar ligger löst.

Det är mycket sly runt hela byggnaden som måste tas bort.

Se över och byt de spruckna takpannor som finns på taket. Se över om någon av åsarna som taket vilar på måste bytas ut.

Ta bort det dräneringsrör som leder in vatten i byggnaden.

Södra väggen: Kolla om syllen är ruttet. Byt ut eller skarva denna i så fall.

Västra väggen: Hörnet vid nordvästra knuten ser inte ut att ha någon bärighet, eftersom hörnet ligger och hänger i luften. Kila fast de stenar som ligger löst.

Trösklogen med tröskvandringen

Hela syllen och delar av väggen måste ses över på hela den västra fasaden.

Marken sluttar in mot fasaden

Syllen är rötskadad.

Södra väggen: Ta bort det gamla grävlingsskyddet och ersätt det med nytt. Se till att inte gaveln kan kalva ut mer än vad den har gjort idag.

Norra väggen: ta bort jorden som ligger mot väggen. Var uppmärksam med att marken har motlut mot byggnaden. Risk för fukt in mot huset.

Västra väggen: Se över hela timmerväggen. Vissa stockar är ruttna och behöver bytas ut eller kompletteras genom hel- eller halvsulning. Även här ligger jord mot timmerväggen och behöver tas bort.

Golvet innanför dörren lagas samt panelen på ytterdörren.

Ladugården

På ladugårdens norra takfall regnar det in.

Marken sluttar mot den norra fasaden.

Väggen kalvar ut.

Hela taket måste ses över. Åsarna/sparrarna måste bytas ut så att de är hela. Stoppa läckan i det norra taket, så att det inte regnar in.

Södra väggen: Ta bort cement/betongbruket som ligger mellan stengrunden och bottensyllen. Se till att takpannorna har ett tillräckligt överhäng och att regnvattnet inte rinner mot väggen.

Norra väggen: Timret måste ses över på hela denna vägg. Vissa skarvar verkar inte håll ihop och andra är mycket ruttna. Se till att vatten inte rinner ned från slänten in mot huset.

Västra väggen: Väggen måste ha bäringhet. Vissa knutar har inga skallar och mellanbjälklaget ligger utan fast förankring i väggen.

Svinhuset

Svinhuset har mycket sly runt sig och en för hög marknivå.

Hela huset ligger väldigt nära marken. Bottensyllen måste ses över och all jord som ligger nära grunden ska bort. Eventuellt måste huset höjas upp något med hjälp av hörnstenar.

Allt sly som växer nära byggnaden ska bort.

Norra väggen bör målas med rödfärg.

Stallet

Taket är inte tätt.

Panelen går ända ned till mark och är rötskadad.

Det östra takfallet måste ses över så att det blir tätt och inte regnar in.

Södra väggen: ta bort det bruk som finns mellan syllstock och berget.

Östra väggen: marken ligger väldigt nära panelen. Se till att det finns en glipa mellan panel och mark.

Västra väggen: glasa fönstret, rätta upp väggen om det går. Någon knutskalle har ramlat av och det måste säkerställas att denna sitter i väggen.